

TOIDU-  
TOOTMISES  
ON TULEVIK



**Põllumajanduskoda**  
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda



inee Altrov

# INFOPÄEV „TOIDUALASE TEABE ESITAMINE“

MEELI LINDSAAR

EESTI PÕLLUMAJANDUS-KAUBANDUSKOJA TOIDUVALDKONNA JUHT

20. aprill 2023



Euroopa Maaelu Arengu  
Põllumajandusfond:  
Euroopa Investeeringud  
maapirkondadesse

**Põllumajanduskoda**  
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

# PÄEVAKAVA „TOIDUALASE TEABE ESITAMINE“

## 1. Toidu reklaam, reklaamiseaduse kohaldumine

**Merike Koppel**, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluskeskkonna valdkonnajuht ettevõtluskeskkonna valdkonnajuht

## 2. Korrektsed toidu seaduslikud müüginimetused

**Tiiu Rand**, Põllumajandus- ja Toiduameti toiduosakonna nõunik

## 3. Sissejuhatus roheväidete maailma, avalikustatud direktiiv

**Meeli Lindsaar**, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja toiduvaldkonna juht



TOIDU-  
TOOTMISES  
ON TULEVIK



**Põllumajanduskoda**

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

INFOPÄEV „TOIDUALASE TEABE ESITAMINE“

**SISSEJUHATUS ROHEVÄIDETE MAAILMA,  
AVALIKUSTATUD DIREKTIIV**

MEELI LINDSAAR  
EPKK TOIDUVALDKONNA JUHT

**20. aprill 2023**



**Põllumajanduskoda**  
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda



Euroopa Maaelu Arengu  
Põllumajandusfondi.  
Euroopa Investeeringud  
maapiirkondadesse



# MILLEST RÄÄGIN

- Roheväide vs toidualased väited ehk toitumis- ja tervisealased väidetega pisut sarnane loogika.
- Miks direktiivi vaja?
- Roheväide ja rohemärgis
- Ülevaade direktiivist
- Võimalikud kulud väidete kasutamisel



## Examples of green claims

"Packaging made of 30% recycled plastic"



"CO<sub>2</sub> emissions linked to production of this product halved as compared to 2020"



## Roheväide

- 30% taaskasutatud plastist valmistatud pakend
- Ettevõtte keskkonnajalajälg on alates 2015. aastast vähenenud 20%
- Selle tootega seotud CO<sub>2</sub> heitkogused vähenesid 2020. aastaga võrreldes poole võrra
- Antibiootikumideta kasvatatud
- Sõnad: „keskkonnasõbralik“, „öko“, „ökoloogiline“, „roheline“, „looduse sõber“, „väikese jalajäljega“, „jätkusuutlik“, „süsiniku neutraalne“, „kliimaneutraalne“.



# Probleemist...

- Pooled kõigist ELis kasutatavatest rohelistest märgistest on kontrollimata;
- Praegu on ELis kasutusel umbes 230 jätkusuutlikkuse/keskkonna märgist, mille läbipaistvus on väga erinev, 450 ülemaailmset keskkonnamärgist;
- Laialdaselt kasutatavaid aruandlusmeetodid on ainult CO<sub>2</sub> heitkoguste kohta, neid on 80.

## Greenwashing: a problem for EU consumers



of green claims on products and services make **vague, misleading or unfounded** information



of claims have **no supporting evidence**



**Consumer trust** in green claims is **extremely low**



# Tulemuseks:

tarbijate segadus ja usalduse puudumine

ettevõtete jaoks ebaühtlased konkurentsitingimused

piiriüleselt tegutsevate ettevõtete kulud

# Eeskujulik ja usaldusväärne rohemärgis ehk ökomärgis

- Ametlik ELi vabatahtlik keskkonnaalane märgis alates 1992. aastast.
- Usaldusväärne jätkusuutlikkuse märgis garanteeritud madala keskkonnamõjuga kogu toote elutsükli ulatuses.
- Kindlad kriteeriumid, mille on koostanud valdkonna eksperdid.
- Kriteeriumid ning hindamis- ja kontrollinõuded koostab/uuendab Euroopa Liidu ökomärgisekomisjon.
- Kriteeriume vaadatakse regulaarselt üle, et need oleksid ajakohased.
- Ökomärgise on väljastanud nõ kolmas osapool, kes on hinnanud toote vastavust rangetele nõudmistele.
- Eestis väljastab EL ökomärgise litsentse Keskkonnaagentuur.







# Roheväidete direktiiv

- Avalikustati 22. märtsil 2023
- Eesmärk: kehtestada ühtsed kriteeriumid rohepesu ja eksitavate keskkonnaväidete vastu võitlemiseks.

## Võtme küsimused:

1. Ühised kriteeriumid, kuidas ettevõtted peaksid keskkonnavalaseid väiteid põhjendama
2. Selged nõuded keskkonnamärgiste leviku ja usaldusväärseuse probleemide lahendamiseks
3. Usaldusväärne sõltumatu kontrolli süsteem ja tugi VKEdele



Ettevõtted, kes esitavad rohelisi väiteid, peavad neid põhjendama standardse metoodikaga, et hinnata nende mõju keskkonnale.

## Kes võidab?

### TARBIJA

- Saab teha otsuseid keskkonnasõbralike toodete ja teenuste valikul, sest oluline on tagada tarbijatele suurem selgus ja kindlustunne, et keskkonnahoidlikena ehk „rohelisena“ reklaamitud tooted on ka tegelikult keskkonnahoidlikud.

### ETTEVÕTJA

- Annab konkurentsieelise ja vähendab ebavõrdset konkurentsi ning jõuda keskkonnateadliku tarbijani.



# Roheväidete direktiivis sõnastatakse:



**Põllumajanduskoda**  
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

- reguleerimisala,
- mõisted,
- nõuded keskkonnaalaste väidete põhjendamisele ja esitlemisele,
- nõuded keskkonnamärgistele,
- nõuded võrdlevatele väidetele,
- tulevase keskkonnategevuse tulemuslikkusega seotud keskkonnaalaste väidete nõuded,
- keskkonnaalaste väidete läbivaatamine,
- toetusmeetmed,
- jõustamine,
- rakendussätted.







# Reguleerimiseala

- Direktiiviga kehtestatakse miinimumnõuded keskkonnavalaste väidete põhjendamisele ja edastamisele.
- Roheväited peavad olema kolmanda osapoole poolt kontrollitud ja kinnitatud.
- Kuna roheväidete tõendamiseks kaasnevad lisakulud, seepärast lubatakse teha erandid VKE-dele:
  - otse tarbijatele müüdavatele väikestele peretaludele, ja
  - mikroettevõtetele, kus on vähem kui 10 töötajat ja aastakäive ei ületa 2 miljonit eurot.
- Siiski on liikmesriikidel otsustusvabadus, kas võtta vastu asjakohased meetmed väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele, et direktiivis esitatud nõudeid kohaldada.
- Seos ebaausate kauplemistavadega.



# Mõisted (1)

„**roheväide**“ ehk „**keskkonnaalane väide**“ – sõnum või esitus, mis ei ole EL-s või riigisiselt kohustuslik, milles väidetakse või antakse mõista, et

- tootel, teenusel või ettevõtjal endal on positiivne mõju keskkonnale, või
- mõju puudub, või
- on keskkonda vähem kahjustav kui võrreldes teiste sarnaste toodete, teenuste või ettevõtetega, või
- kui see on aja jooksul parenedanud.

Roheväide võib olla esitatud tekstina, pildina, graafilisena või sümbolina või mis tahes kujul, siia kuuluvad ka etiketid, kaubamärgid, ettevõtete nimed või tootenimed ja turundusreklaamid.

„**Selgesõnaline keskkonnaalane väide**“ – keskkonnaalane väide, mis on tekstis või sisaldub keskkonnamärgises;

NB! Bio ja mahe on reguleeritud mõisted, ega kuulu selle direktiivi alla





# Mõisted (2)

- **„tõendamine“** – vastavus-hindamisprotsess, mille teostab tõendaja ehk akrediteeritud asutus, et kontrollida ja kinnitada, et selgesõnaline keskkonnaalane väide või keskkonnamärgise süsteem on põhjendatud ja esitamine on kooskõlas direktiivis sätestatud nõuetega.
- **„väärtusahel“** – kõik tegevused ja protsessid, mis on osa toote olelusringist või ettevõtja tegevusest, sealhulgas taastootmine.
- **„olelustusükkel“** – toote eluea järjestikused ja omavahel seotud etapid, mis hõlmavad tooraine hankimist või tootmist loodusvaradest, eeltöötlust, tootmist, ladustamist, turustamist, paigaldamist, kasutamist, hooldust, parandamist, ajakohastamist, uuendamist, samuti korduvkasutamine ja kasutusea lõpp.





# Mõisted (3)

- „**esmane teave**“ – teave, mida ettevõtja mõõdab või kogub vahetult ühest või mitmest oma tegevust esindavast asutusest;
- „**teisene teave**“ – teave, mis põhineb muudel allikatel kui esmane teave, sealhulgas kirjandusuuringud, inseneriuuringud ja patendid.
- „**keskkonnategevuse tulemuslikkus**“ – teatava toote või tooterühma või ettevõtja või sektori toimivus, mis on seotud selle toote või tooterühma keskkonnaaspektide või keskkonnamõjudega või selle ettevõtja või sektori tegevusega;
- „**keskkonnaaspekt**“ – ettevõtja või sektori tegevuse või toodete või tooterühmade osa, mis mõjutab või võib suhelda keskkonnaga.
- „**keskkonnamõju**“ – positiivne või negatiivne keskkonnamuutus, mis tuleneb täielikult või osaliselt ettevõtja või sektori tegevusest või tootest või tooterühmast selle olelusringi jooksul.

# Nõuded keskkonnaalaste väidete põhjendamisele

Keskkonnaalase väite põhjendamine peab tuginema hinnangul, mis vastab väidete eksitamise vältimiseks valitud miinimumkriteeriumidele. Selline hinnang:

- täpsustab, kas väide on seotud kogu toote, toote osa või toote teatud aspektidega või ettevõtja kõigi tegevustega või nende tegevuste teatud osa või aspektiga;
- tugineb tunnustatud teaduslikele tõenditele ja tehnilistele teadmistele;
- näitab mõjude, aspektide ja toimivuse olulisust olelusringi vaatenurgast;
- võtab tulemuslikkuse hindamisel arvesse kõiki olulisi aspekte ja mõjusid;
- näitab, kas väide kehtib kogu toote või ainult selle osade kohta (kogu olelusringi või ainult teatud etappide, kogu kaupleja tegevuse või ainult osa kohta);
- tõendab, et nõue ei ole samaväärne seadusega kehtestatud nõuetega;
- annab teavet selle kohta, kas toode on keskkonnasõbralikum tavapraktikast oluliselt parem;
- teeb kindlaks, kas positiivne saavutus toob kaasa mõne muu mõju olulise halvenemise;
- nõuab, et kasvuhoonegaaside kompenseerimisest teataks läbipaistval viisil;
- sisaldab täpset esmast või teisest teavet.



# Selgesõnaline keskkonnaalane väide

Selgesõnalise keskkonnaalase väite aluseks olev hinnang tehakse koos vajaliku teabega kättesaadavaks. Juurdepääsu sellele teabele võib pakkuda veebilingi, QR-koodi või muu kanali kaudu.

## Teave sisaldab vähemalt järgmist:

- teave ettevõtja toote või tegevuse kohta;
- keskkonnaaspektid, keskkonnamõjud või keskkondnõudega hõlmatud täitmine;
- kasutatud meetoodika;
- asjakohased ELi või muud tunnustatud standardid, kui see on asjakohane;
- väitega hõlmatud keskkonnamõjude või aspektide hindamiseks, mõõtmiseks ja seireks kasutatud alusuuringud või arvutused, sealhulgas uuringute või arvutuste tulemused, selgitused nende ulatuse, eelduste ja piirangute kohta, välja arvatud juhul, kui teave on konfidentsiaalne;
- lühike selgitus, kuidas saavutatakse keskkonnategevuse tulemuslikkuse paranemine;
- nõude ja nõude põhjendatuse vastavustunnistusväite põhjendatust kinnitanud tõendaja kontaktid;
- kokkuvõtte tootmisetappidest, mis on väitega hõlmatud tarbijatele selge ja arusaadav ning on selle liikmesriigi keeles, kus keskkonnaalane väide esitatakse.





# Nõuded võrdlevale väitele

Võrdlev väide on väide, mis annavad mõista, et tootel või teenusel on vähem või rohkem keskkonnamõjusid või et toote või teenuse toimivus on keskkonnaaspektide osas rohkem või vähem kui teistel toodetel või teenustel.

## Nõuded on järgmised:

- samaväärse teabe kasutamine võrreldavate toodete keskkonnamõjude, aspektide või toimivuse hindamiseks;
- samaväärsel viisil loodud või saadud andmete kasutamine toote, teenuse või ettevõtja kohta, mida võrreldakse;
- väärtusahela etappide katvus on võrreldava toote, teenuse ja ettevõtja jaoks samaväärne, tagades samas, et võrreldavate toote ja teenuse puhul võetakse arvesse kõige olulisemad etapid;
- keskkonnamõjude, aspektide või toimivuse katvus on võrreldavate toote ja teenuse puhul samaväärne ning tagab, et kõige olulisemad võetakse arvesse kõigi võrreldavate toote ja ettevõtja puhul;
- võrdluseks kasutatud eeldused seatakse võrreldava toote, teenuse või ettevõtja jaoks järjepidevaks;
- Mõjude parandamise võrdlevate väidete puhul (võrreldes toote varasema versiooniga) tuleb selgitada parenduse mõju teistele aspektidele ja mõjudele ning esitada lähte aasta.



# Nõuded keskkonnamärgistele

Nõuded on sarnased tuntud avaliku ja erasektori jätkusuutlikkuse märgistamise süsteemide juhtimiskriteeriumidega, hõlmates:

- teave omandiõiguse, otsuseid tegevate organite kohta. Teave peab olema läbipaistev ja tasuta kättesaadav, kergesti mõistetav kuid piisavalt üksikasjalik;
- märgiste andmise kriteeriumid töötavad välja eksperdid ja sidusrühmad vaatavad need läbi. Liitumise tingimused on proportsionaalsed ettevõtete suuruse ja käibega, et mitte jätta kõrvale väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid;
- kaebuste lahendamise ja lahendamise mehhanismi olemasolu;
- mittevastavuse käsitlemise kord ja märgistuse tühistamise või peatamise võimalus püsiva ja ilmse mittevastavuse korral.

Teatud ajast alates ei tohi kehtestada uusi riiklikke või piirkondlikke keskkonnamärgiste süsteeme. Ka eraettevõtjate poolt loodud keskkonnamärgistuse süsteemidele kehtestatakse piirand ning riigid saavad need heaks kiita vaid juhul, kui need kavavad annavad lisandväärtust nende keskkonnaalaste eesmärkide, sealhulgas eelkõige nende ulatuse osas.

**NB!** Mahemärgised ei loeta keskkonnamärgisteks!





# Väidete tõendamine

- Keskkonnaalaste väidete ja märgiste kasutamine peab olema põhjendatud ja kinnitatud kolmanda osapoole poolt. Sertifitseerimine peab toimuma vastavalt direktiivi nõuetele.
- Ametlikult akrediteeritud asutus saab teostada ettevõtja esitatud väite eelkontrolli. See meede tagab, et iga tarbijale esitatava väide on usaldusväärne ja kontrollitud.
- Kui akrediteeritud asutus on esitatud väite kontrolli teostanud, otsustab ta kas vastavussertifikaadi saab välja anda või mitte.
- Kinnitatud sertifikaati tunnustatakse kogu EL-is ja jagatakse liikmesriikide vahel siseturu infosüsteemi kaudu.
- Nõuete vastavustunnistus annab ettevõtetele kindluse, et nende tõendatud nõuet ei vaidlusta mõni teise liikmesriigi pädev asutus.
- Sarnast menetlust kohaldatakse ka märgistussüsteemide vastavuse kontrollimise suhtes.



# Karistused

- Karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.
- **Karistuse liigi ja taseme puhul tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta:**
  - rikkumise laad, raskus, ulatus ja kestus;
  - rikkumise tahtlik või ettevaatamatus;
  - vastutava isiku rahaline tugevus (füüsiline või juriidiline);
  - rikkumisest saadav (majanduslik) kasu;
  - vastutava füüsilise/juriidilise isiku varasemad rikkumised;
  - kaubandusele määratud karistused sama rikkumise eest teistes liikmesriikides.
- **Karistused hõlmavad järgmist:**
  - trahvid, sealhulgas nende rikkumistest saadud majandusliku kasu tegelik ilmajätmine ja korduvate rikkumiste korral trahvide suurendamine (kuni 4%);
  - tulude konfiskeerimine;
  - riigihankemenetlustest kuni 12 kuuks ajutine väljajätmine ning juurdepääs avalikule rahastamisele pakkumismenetluste, toetuste ja kontsessioonide jaoks.



# Liikmesriigi otsustada

- Kes vastutab ettepanekus sätestatud sätete jõustamise eest.
  - Kuna tarbijakaitse on liikmesriikides erinevalt organiseeritud, saab riik otsustada, milline pädev asutus peaks teostama jõustamist, sealhulgas kontrolli, sanktsioone ja kohtumenetlusi.
- Erisusi VKE-dele, sh toetavaid meetmeid, mis hõlmavad:
  - rahaline toetus;
  - juurdepääs rahastamisele;
  - juhtkonna ja personali erikoolitus;
  - organisatsiooniline ja tehniline abi.
- Karistused





# Kui suurest (lisa)kulust räägime?

- Nõuete põhjendamise kulud sõltuvad suurel määral keskkonnavalase väite olemusest, mida ettevõtte soovib vabatahtlikult esitada ja erinevate toodete/teenuste hulgast. Sõltuvalt nõude olemusest ja keerukusest võivad sellega seotud tõendamiskulud oluliselt erineda.
- Väited, mis puudutavad toote keskkonnamõju kogu olelusringi jooksul (nt kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine kogu olelusringi ja väärtusahela jooksul), nõuavad oluliselt suuremat investeringut kui väited, mis keskenduvad konkreetsele keskkonnaaspektile (nt pakendi ringlussevõetud sisu).
- Näiteks lihtnõude põhjendamiskulud nt. tootmises kasutatud materjalide kohta on hinnanguliselt 500 eurot.
- Kui ettevõtte otsustab näiteks esitada väite mõne oma toote keskkonnajalajälje kohta ja otsustab teha uuringu toote keskkonnajalajälje meetodil, läheks see maksma umbes 8000 eurot (juhul võib see kahaneda 4000 euroni). toote keskkonnajalajälje kategooria eeskirjad on olemas).
- Kui valitud nõue puudutab nt organisatsiooni enda jalajälge, võib organisatsiooni keskkonnajalajälje meetodite kasutamise väite põhjendamiseks ulatuda 54 000 euroni (juhul kui valdkondlikud reeglid puuduvad).



# Võimalikud probleemid ja küsitavad kohad

## **Kindlasti vajab selget sõnastust ja lahendust:**

- Järelevalve puudulikkus – toit, toit vs teised tooted ja teenused;
- Erinevus-sarnasus mahemärgiga;
- Olemasolevate väidete kasutamine toodetel ja teenustel sh kaubamärkide nimedes;
- Väidete väga lai spekter ning selles tulenev tõenduse metoodika
- Edaspidi saab olema väga keeruline üldse erinevate sõnumite esitamine, kuidas vältida nõ kahemõttelisi sõnumeid.



# Direktiivi menetluse kulg

- Avalikustati 22. märtsil 2023
- Vastuvõtmisest alates on kohustus direktiiv üle võtta 5. aastat
- Peatselt algavad läbirääkimised Euroopa Liidu töögruppides.
- Eestis määratakse vastutav ministeerium ja koostatakse VV seisukohad.



# Rohkem infot

- **Roheväidete direktiiv**  
[https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-directive-green-claims\\_en](https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-directive-green-claims_en)
- OECD 2011.a raport „Environmental Claims Findings and Conclusions of the OECD Committee on Consumer Policy“  
<https://www.oecd.org/sti/consumer/48127506.pdf>
- Roheväidete faktiliht „Factsheet on European Green Claims“  
[https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs\\_23\\_1694](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_23_1694)
- Küsimused-vastused roheväidete kohta  
[https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda\\_23\\_1693](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_1693)
- EL-i ökomärgis EU Ecolabel ehk Lilleke  
[https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home\\_et](https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home_et) või <https://envir.ee/et/el-okomargise-kampaania#i-tuubi-okomargise-p>



TOIDU-  
TOOTMISES  
ON TULEVIK



**Põllumajanduskoda**  
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

Kommentaari-ettepanekud-küsimused

Meeli Lindsaar [meeli@epkk.ee](mailto:meeli@epkk.ee)



**Põllumajanduskoda**  
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda